

Trekvlinders in 1958

door

B. J. LEMPKE

(Negentiende jaarverslag)

(slot)

18. *Peridroma saucia* Hb. Al op 20 mei werd door LUCAS een exemplaar te Meyendel gevangen, gevolgd door een tweede op 28 mei te Stein (Pater MUNSTERS). Juni leverde slechts één waarneming op: de 22ste weer een *saucia* te Stein. Daarna verschijnt de soort pas weer in de tweede helft van augustus: 17.VIII een vers exemplaar van de tweede generatie te Marknesse (VAN DE POL). Daarmee begint een goed aansluitende rij van data, die voortduurt tot 9 oktober, toen de laatste *saucia*'s van het seizoen te Stein en te Aerdenhout werden genoteerd. Het dagtotaal was zoals altijd niet hoog. Het hoogste was 5 stuks op 30 augustus. Het aantal vindplaatsen was betrekkelijk klein.

Vindplaatsen. Lbg.: Epen, Stein, Montfort. Z.H.: Melissant, Hendrik-Ido-Ambacht, Zwijndrecht, Meyendel. N.H.: Aerdenhout, Haarlem, Amsterdam, Hoorn, 's-Graveland. Ov.: Saasveld. N.O.-polder: Marknesse. Fr.: Tietjerk.

Totaal aantal waargenomen exemplaren: 43, tegen 9 in 1957. Stellig een goed jaar voor de soort!

19. *Mythimna l. album* L. Er werden alleen enkele exemplaren van de najaarsgeneratie waargenomen. De eerste zag Pater MUNSTERS op 6 september te Stein. Op dezelfde plaats werden in de tweede helft van september nog drie stuks gezien en één op 2 oktober. Bovendien ving OTTENHEIJM 12 september een *l. album* te Tegelen en VLUG 17.IX één te America. Alle exemplaren werden dus uitsluitend in het zuidoosten van het land gezien, in totaal 7 stuks.

20. *Mythimna vitellina* F. Op 26 augustus ving M. DEN BOER een ♀ van deze voor ons land zo zeldzame immigrant te Rotterdam. (Het maximum bedraagt 7 stuks, gevangen in 1938).

21. *Heliothis scutosa* Schiff. Een mooi exemplaar van deze eveneens zeer zeldzame migrant werd 5 september te Geldrop gevangen (HAANSTRA).

22. *Heliothis peltigera* Schiff. In mei moet een voor deze soort vrij sterke immigratie plaats gevonden hebben, daar toen niet minder dan vier stuks werden waargenomen. Op 9.V ving WILMINK een gaaf exemplaar op licht te Groningen. 10.V volgde een gaaf ♀ te Rotterdam (ELFFERICH), 15.V werd er een op licht gevangen in de Beemster (HUISENGA) en 23.V ving LEFFEF de vierde te Apeldoorn.

In de nazomer verscheen een tweede generatie. Op 10 augustus ving CAMPING een ♀ op Vlieland, dat $\pm$ 150 eieren legde. De rupsjes ontwikkelden zich wel er in, maar stierven al in de eischaal. (Al weer een voorbeeld van een immigrant met weinig levensvatbare nakomelingen in ons klimaat?) Op 12 augustus ving FLINT te Raalte een prachtig gaaf ♂ met een zeer donkere grondkleur. Op 20.VIII kwam te Hoorn een al even mooi exemplaar op de lamp (P. DE VRIES). HUISMAN was al bijzonder gelukkig door te Melissant niet minder dan drie stuks op zijn lamp te krijgen (29.VIII, 1.IX en 6.IX). Tenslotte ving DE VRIES nog een afgevlagen *peltigera*, die op 31 augustus overdag langs de weg vloog te Robbenoord in de Wieringermeerpolder.

Totaal aantal waargenomen exemplaren: 11 stuks, het hoogste, dat tot nog toe in één seizoen in ons land is gezien.

23. *Xylena exsoleta* L. Op 19 november ving LEFFEF een vers ♂ te Apeldoorn, het enige exemplaar, dat in 1958 werd gemeld.

24. *Hoplodrina ambigua* Schiff. Van de voorjaarsgeneratie werd alleen op 12 juni een exemplaar te Swalmen gevangen (MEUFFELS). De tweede generatie was beter vertegenwoordigd en werd waargenomen van 10 augustus tot 19 september. Toch was het aantal maar zeer matig en we krijgen wel sterk de indruk, dat de goede tijd voor deze soort al weer voorbij is. Het hoogste dagtotaal bedroeg slechts 5 stuks (op 28 augustus, dank zij 4 stuks alleen al van Melissant, HUISMAN). Alle exemplaren stammen uit de zuidelijke helft van het land.

Vindplaatsen. Lbg.: Epen, Stein, Swalmen, Arcen. Z.H.: Melissant, Goeree, Oostvoorne, Rotterdam.

Totaal aantal waargenomen exemplaren: 16. (In 1957 geen enkel, in 1956 ook maar 17 stuks).

25. *Laphygma exigua* Hb. Op 10 mei ving VAN WISSELINGH een iets afgevologen exemplaar van de eerste generatie te Aerdenhout. Daarna werd de soort weer in de nazomer en herfst van 21 augustus tot 10 oktober gezien, maar nu bijna uitsluitend in de zuidelijke helft van het land. Eén exemplaar kwam te 's-Graveland op de lamp (VAN HEIJNSBERGEN). Op de P.D.-lamp te Stein werden niet minder dan zes stuks gevangen, verder nog een enkel exemplaar te Heerlerbaan (LUKKIEN), Melissant (HUISMAN) en Oostvoorne (VIS).

Totaal aantal waargenomen exemplaren: 12 stuks, het hoogste, dat in één jaar in Nederland werd genoteerd. (Tot nog toe stond 1952 aan de top met 9 stuks).

26. *Porphyrinia ostrina* Hb. Van deze voor ons land volkomen nieuwe soort, die zelfs in Zuid-Engeland zeldzaam is, werd op 24 mei een ♂ op licht gevangen te Overveen door KUCHLEIN, die hierover reeds uitvoerig bericht heeft (*Ent. Ber.* 19 : 135, 1959).

27. *Trichoplusia ni* Hb. In de loop van 1958 verschenen in de *Mitt. ent. Ver. Basel*, N. F. 8 : 40—43, enthousiaste mededelingen over diverse vangsten van deze soort, die ook in Zwitserland een zeldzame immigrant is. Ik had daarom enige hoop, dat *ni* nog wel verder noordwaarts zou trekken en misschien zelfs in ons land opgemerkt zou worden. Mijn geduld werd wel op een zeer lange proef gesteld, want pas tegen het eind van het seizoen hoorde ik van een Nederlandse vangst. Op 5 september werd een niet vers, maar goed herkenbaar exemplaar in de P.D.-lamp te Stein aangetroffen (Pater MUNSTERS). Dit is het tweede, dat ooit in ons land is gevangen.

(Op de Britse eilanden is *ni* een veel regelmatigere bezoeker. In 1958 werden daar 24 stuks geteld, wat wel een record-cijfer is.)

28. *Autographa gamma* L. Op 4 april vond P. DE VRIES een vers exemplaar onder het glas van een koude bak in de Beemster, die daar wel op dezelfde manier tot ontwikkeling zal zijn gekomen als de reeds vermelde *Agrotis ypsilon*. De eerste immigrant werd door PEERDEMAN op 2 mei te Bussum gezien. Dat de trek al dadelijk goed inzette, blijkt wel hieruit, dat slechts op één dag in deze maand (de 16de) de Gammauil op de kaarten ontbreekt, terwijl op 29.V het

dagtotaal al opgelopen was tot 66. Op die dag telde BOGAARD overdag te Otterland niet minder dan 39 stuks ! Op 31.V bedroeg de telling 200 gamma's, afkomstig van tal van plaatsen, op 6 juni 206 en op 15.VI zelfs 345. Dit was de top van de voorjaarsimmigratie. Daarna trad er een duidelijke daling in, maar omstreeks half juli schijnt er een nieuwe invasie plaats gevonden te hebben. Op de 19de vlogen honderden op de boulevard te Zandvoort (WESTMIJZE), de 21ste telde GORTER 675 stuks in zijn vanglamp bij het ziekenhuis te Zeist (maar de volgende dag slechts 135 !). Ook de in ons land geboren gamma's beginnen nu te verschijnen: de eerste opgave van een gekweekt exemplaar dateert van 25.VII, de volgende van 27.VII. Voorlopig vliegen nu verse en afgevlogen dieren door elkaar, terwijl de dagtotalen met sprongen de hoogte in schieten. Op 27 juli bedroeg de telling 1675 stuks, op 31 juli 1906, op 3 augustus 2194, de tiende 7189 en 11.VIII zelfs 17115. Op die dag zag H. VEEN een enorme concentratie van *gamma's* op bloeiende Rode klaver langs een wegberm van zeker een km lengte even voorbij Wieringerwerf. Door telkens het aantal per m² te tellen, waarbij bleek, dat de concentratie overal even dicht was, kwam hij tot een zeer voorzichtige schatting van 10000 stuks. „Maar er vlogen er meer, want ook aan de overkant van de weg waren ze. En wie weet, hoeveel ik er al voorbij gereden ben in het zuidelijk deel van de polder, voor ik er achter kwam, dat de *gamma's* in massa vlogen”, merkt deze conscientieuze waarnemer op. Ook op de Afsluitdijk vlogen de vlinders in aantal tot aan Kornwerderzand. En toen was het ineens uit. Op zijn verdere tocht dwars door Friesland zag de heer VEEN er geen enkele meer.

Op 12 augustus haalde LEFFEF uit zijn vanglamp te Apeldoorn 1505 zorgvuldig getelde exemplaren en telde GORTER er 1400 te Zeist. In deze periode was de vlinder ook talrijk op Terschelling (CAMPING, G. DIJKSTRA) en op bloeiende heide te Ermelo en op de Lemelerberg. Merkwaardig is, dat in de derde decade van de maand *gamma* op Terschelling aanzienlijk in aantal verminderde, maar dat OORD op 24.VIII nog schrijft, dat op de Lemelerberg een ware invasie had plaats gevonden en dat hij nog nooit zo'n massa gezien had. Op deze dag bereikte het totaal het getal van 25819. Dit was het maximum van het hele seizoen. Toch hebben we in de tweede helft van augustus en in de eerste van september nog heel wat dagen met over de duizend stuks. Na half september komt echter een duidelijke vermindering en na 11 oktober, toen nog 229 stuks gemeld werden, komt geen enkele dag meer boven de honderd. Een weinig voorkomend feit is, dat zelfs in november de Gammauil op slechts één dag geheel ontbrak (de 13de). In december werd de vlinder nog gezien op de 5de (twee exemplaren te Apeldoorn, LEFFEF), de 7de (één exemplaar van dezelfde vindplaats en waarnemer) en de 8ste (een *gamma* in huis te Zutfen, ZWIER).

Nog laat in de herfst waren hier en daar rupsen te vinden. De kroon spant wel de vondst van een paar rupsen op boerenkool bij Amersfoort op 2 november, die tenslotte in de verwarmde kamer op 10 december een vlinder opleverden (R. KUITER, *Nabu* 2 : 200, 3 : 217, 1958, 1959).

Trek. Wat nog geen enkel jaar in Nederland gebeurd is, leverde 1958 op: een onverdachte waarneming van *gamma-trek*. Op 2 september zag VIS op de

zuidpier van De Beer een zwakke trek in zuidoostelijke richting van 1 tot 3 exemplaren per minuut.

[Aanwijzingen voor trek zijn de volgende waarnemingen: op 24 juli op één etalageruit te Rotterdam 74 stuks, de volgende avond maar 3 (M. v. D. BERG); op 22.VIII op een *Buddleia* te Amsterdam 50 stuks, daarvoor en daarna maar enkele (KRUSEMAN); 29.IX te Wiessel 22 stuks op de lamp, daarvoor en daarna slechts enkele (SOUTENDIJK)].

Totaal aantal waarnemingen: 178295, waarmee 1958 op één na het beste *gamma*-jaar geworden is sinds we de soort tellen, dat is sinds 1947. (De Britse eilanden slechts 26000, iets meer dan het gemiddelde!)

29. *Catocala fraxini* L. Op 11 september zat een gaaf exemplaar op een boomstam te Rhenen (LANDSMAN). Het bevindt zich thans in de collectie van het Natuurhistorisch Museum te Rotterdam.

30. *Rhodometra sacraria* L. Van deze voor Nederland ook al zeer zeldzame immigrant werd door HUISMAN op 28 augustus een vrijwel gaaf ♀ te Melissant gevangen. Het is het derde exemplaar, dat uit ons land bekend is.

31. *Nyctosea obstipata* F. Al weer een zeldzame soort, die het in 1958 uitstekend gedaan heeft. Reeds op 10 mei ving LUCAS een vrij goed ♂ in Meyendel. Op 10 juli werd een gaaf ♀ te Leiden gevangen (KROON), 26 juli een gaaf ♂ te Heerlerbaan (LUKKIEN). Op 29 augustus ving HUISMAN, wiens woonplaats dit jaar wel bijzonder gunstig lag voor het waarnemen van trekkers, een vers ♂. Op 13 september werd een ♂ te Oostvoorne gevangen (J. v. D. WEERD). BOGAARD ving in september liefst vier stuks te Hendrik-Ido-Ambacht, SLOB zag er 2 in oktober te Schelluinen en VAN WISSELINGH kreeg de laatste op zijn lamp te Aerdenhout op 27 november.

Totaal aantal waargenomen exemplaren: 12, op één na het hoogste jaartotaal. (Het recordjaar is 1938 met 14 stuks).

32. *Dioryctria splendidella* H.-S. Wat in het trekvlinderboekje over deze soort vermeld staat, zal grotendeels herzien moeten worden, daar vele oudere determinaties onjuist blijken te zijn. Het wachten is op de resultaten van een revisie door de heer HELMERS. In elk geval zijn 15 juli door PEERDEMAN drie ontwijfelbare *splendidella's* te Someren op de lamp gevangen.

33. *Palpita unionalis* Hb. Van deze pas in 1956 voor het eerst in ons land waargenomen migrant werden in 1958 weer drie exemplaren aangetroffen. VAN HEIJNSBERGEN ving op 7 en 11 september telkens één *unionalis* te 's-Graveland, terwijl LUCAS de derde, een ♀, op 20 september te Rotterdam bemachtigde.

34. *Uresiphita gilvata* F. Het eerste Nederlandse exemplaar werd door HELMERS in 1951 te Doornspijk gevangen. In 1958 volgde een tweede exemplaar van deze niet moeilijk te herkennen soort op 29 augustus te Groningen door WILMINK.

35. *Nomophila noctuella* Schiff. In het afgelopen jaar werd een voor ons land ongekend groot aantal *noctuella's* gemeld. De eerste kwam op 6 mei op de vanglamp in het Amsterdamse Bos (KUCHLEIN), twee dagen later gevolgd door de tweede. Nog op 9 verdere data werd de soort in mei gemeld met als maximum 10 stuks op de 20ste (2 te Amsterdam, 8 te Wijdenes). Tot half juni kwamen daar weer 5 data bij, maar dan ontbreekt de vlinder op de kaarten tot 6 juli.

Op die dag begint echter een vrijwel ononderbroken reeks van waarnemingen, die voortduurde tot half september met als hoogste aantallen 17 stuks op 19 augustus en 20 op 13 september. Daarna komen nog enkele opgaven in de tweede septemberhelft en een paar in oktober met als slotdatum 14.X, toen zowel in Rotterdam als in Hoorn nog een *noctuella* werd gezien.

Dat de vlinder als meer „Heterocera” ook wel eens overdag vliegt, blijkt uit de vangst van een exemplaar op 23 augustus op een bloeiende *Buddleia* te Hoorn (P. DE VRIES). Dezelfde waarnemer ving daar op 15 september een *noctuella* met rode ogen. Mogelijk een nog onopgemerkte erfelijke vorm.

Vindplaatsen. Lbg.: Epen. N.B.: Someren. Zl.: Wilhelminadorp. Z.H.: Melissant, Sommelsdijk, Oostvoorne, Meyendel, Oegstgeest, Nieuwkoop. N.H.: Overveen, Amsterdam, Wijdenes, Hoorn, 's-Graveland, Hilversum. Utr.: Loenen. Gdl.: Ermelo, Vaassen, Wiessel, Winterswijk. Fr.: Fochtelo, Vlieland, Ter-schelling.

Totaal aantal waarnemingen: 185, uiteraard het hoogste aantal, dat van één seizoen uit Nederland bekend is.

36. *Pyrausta martialis* Guenée. Op 8 oktober werd in de P.D.-lamp te Hoorn een exemplaar gevangen (KUCHLEIN), terwijl op 27 oktober een tweede exemplaar te Melissant op de lamp kwam (HUISMAN).

37. *Plutella maculipennis* Curtis. Van deze kleine migrant bezitten we de minst bevredigende gegevens. Er zijn niet veel medewerkers, die hem goed kennen en van de ter zake deskundigen hebben maar weinigen de soort serieus ingevuld. Terwijl in de Engelse tijdschriften berichten staan over miljoenen-invasies aan de oostkust van Groot-Brittannië, beschikken wij slechts over aanwijzingen, dat *maculipennis* in elk geval ook hier te lande zeer talrijk geweest moet zijn.

De vroegste melding is 10 mei (10 stuks te Meyendel, LUCAS). In de tweede helft van deze maand komen daar nog enkele waarnemingen bij, maar tegen het eind van mei komt de soort blijkbaar pas goed opzetten (tegelijk dus met verschillende andere migranten!). Vanaf 31.V tot 20 september ontbreekt hij vrijwel geen enkele dag op de formulieren. Vanaf de laatste week van mei werd het vlindertje in de Beemster tamelijk veel op bloemkool gevonden, 1 à 2 per plant, meest onder het blad, waarmee de kool was afgedekt (P. DE VRIES). Over de periode van 25.VI tot 11.VII schreef HELMERS: „Overal waar ik kwam, zeer talrijk”. Begin juli was er op vele koolvelden al lichte schade door de rupsen (HOUTMAN). Op 9 juli waren in de Beemster imagines op spruitkool, maar ook volwassen rupsen en zelfs al ingesponnen dieren (DE VRIES). Op deze datum werden ook veel jonge rupsen gevonden op cruciferen op Texel. De top van de dagtotalen valt eveneens op 9 juli met 1157 stuks. Daarna komen nog wel enkele dagen met vrij behoorlijke aantallen (15.VII met 100 stuks, 30.VIII met 64), maar over het algemeen liggen de dagtotalen toch laag.

Na 20 september volgen nog een paar exemplaren op 23 en 26.IX, 15.X en 3.XI te Hoorn, terwijl de laatste *maculipennis* van het seizoen op 4 november te Rotterdam werd gezien (ELFFERICH). Bijna alle plaatsen vanwaar de soort gemeld werd, liggen in Noord- en Zuid-Holland, maar hieraan kan niet veel betekenis gehecht worden, daar juist hier de mensen woonden, die er op gelet hebben.

Totaal aantal waarnemingen: 2785. Dit getal heeft alleen enige betekenis wanneer we het vergelijken met het totaal over 1957, dat slechts 3 bedroeg.

Tenslotte moeten nog twee soorten vermeld worden, die dan mogelijk niet tot de migranten behoren in de zin, die we er bij de Lepidoptera in de regel aan hechten, maar die toch wel biezonder opvielen, nl. *Gonepteryx rhamni* L. en *Tortrix viridana* L. Eerstgenoemde soort is een heel bekende zwerver, die geregeld in meest klein aantal buiten zijn biotoop voorkomt. In 1958 echter zag VROEG-INDEWFLJ de Citroenvlinder bij tientallen op Overflakkee, vooral boven bloeiende Lucerneklaver. De voedselplanten komen niet op het eiland voor, zodat we hier zeker met aanvliegers te doen hebben. Mannetjes en wijfjes waren even goed vertegenwoordigd, zoals blijkt uit een telling op 13 september te Sommelsdijk, toen 16 ♂♂ en 22 ♀♀ gezien werden (*Natura* 56 : 9, 1959). Ook HUISMAN zag te Melissant meer *rhamni*'s dan in andere jaren. Ikzelf zag de vlinders geregeld en eveneens opvallend veel te Amsterdam op de *Buddleia*'s bij de Utrechtse brug. Nu is Amsterdam niet meer zo'n ideale plaats voor het waarnemen van zwerfende Citroenvlinders, daar de voedselplanten in aantal in het Bos staan, maar in elk geval ligt dit nog verscheidene kilometers van deze brug. Uit andere plaatsen kreeg ik alleen bericht van de heer VAN OOSTEN, die te Delft verschillende exemplaren had gezien.

Tortrix viridana L. kwam in opvallend groot aantal op de vanglampen in het Amsterdamse Bos, in Amsterdam-Oost en te Hoorn (KUCHLEIN, P. DE VRIES). De rupsen waren in de voorzomer van 1958 enorm talrijk in het oosten van het land. In het Bos kan een eigen populatie aanwezig geweest zijn, die zich eveneens plotseling sterk vermeerderd heeft, maar voor Amsterdam-Oost is dit wel heel twijfelachtig en voor Hoorn is het zelfs uitgesloten. De lamp daar leverde echter elk jaar wel enkele exemplaren op (HOUTMAN), die mogelijk steeds uit het duingebied afkomstig waren. De soort hoort in elk geval tot de vlinders die op lichtschepen zijn waargenomen, zodat het zeer waarschijnlijk is, dat hij niet alleen standvlinder is, maar ook migreert.

Conclusie: een van de interessantste trekvlinderjaren, die we tot nog toe hebben meegemaakt. Opvallend is het geheel ontbreken van waarnemingen van *Celerio euphorbiae* L. en *Mythimna albipuncta* F. (deze laatste voor het eerst sinds 1940 !), terwijl *Autographa confusa* Stephens, net als in 1957, evenmin gezien werd.

Summary

The nineteenth report on migrating Lepidoptera in the Netherlands for the year 1958 contains the following particulars:

1. *Pieris brassicae* L. On August 18th and 20th migrating specimens were observed on the island of Vlieland, flying from east to west.
2. *Pieris rapae* L. All day long on September 2nd migration was observed near the Hook of Holland, the specimens flying in a south-easterly direction.
3. *Pieris napi* L. Some hundreds of specimens were observed on Vlieland on August 18th, migrating at the same time as *P. brassicae*, and flying in the same direction. First observation of migrating *P. napi* in Holland.

4. *Pontia daplidice* L. One specimen in the province of Guelderland on August 10th.

5. *Colias hyale* L. Weak spring generation, summer generation better, though not numerous. Total number 115, rather moderate.

6. *Colias crocea* Fourcroy. Several observations in June and July, numerous in August, especially in the southern part of the country, autumn generation less numerous.

On August 25th and the two following days a strong migration of hundreds of specimens was observed in the Wilhelminapolder in the province of Sealand. Every day the specimens flew across the same plot of arable land; they occupied a front of about 800 metres and flew with great speed straight southward. This is the best observation of a return flight ever made in the Netherlands. Total number of observations 2037 (the best year but one).

[In May the species was very common in the south of Spain (P. KUYTEN).]

7. *Vanessa atalanta* L. Two worn specimens at the end of March during fine weather. Slight immigration during April and the greater part of May. Most migrants arrived between May 31st and June 20th, rather late. First Dutch generation very numerous, especially in August. Autumn generation in most places too late for full development. Several observations of return flights in August and September, the best being one of about 500 specimens near Apeldoorn in the province of Guelderland. Total number of observations 12128 (the best year but one).

[On September 12th a small migration was observed at Bouillon-sur-Semois (France) by Mr. H. KRUG, the specimens flying in a southerly direction.]

8. *Vanessa cardui* L. Strong immigration between May 29th and June 15th, three weeks later than in Switzerland and southern Germany. Very strong first Dutch generation from the end of July till the beginning of September (highest daily total 766 on August 20th). Second Dutch generation at the end of September and the beginning of October much weaker. The greater part of the caterpillars collected in September did not reach the pupal state or the chrysalides did not hatch.

Immigrations were observed on June 1st, 2nd and 15th. On August 18th some hundreds were seen flying in a westerly direction along the coast of the island of Vlieland.

Total number 12632, the highest number ever registered.

[In May the species was extremely numerous in the south of Spain (Elche, Motril, Granada), according to Mr. P. KUYTEN. Mr. VLUG counted from July 26th till August 5th more than 2000 specimens in a few localities in northern Slovenia.

On July 28th 64 specimens were seen flying alongside a ship from Las Palmas in north-eastern direction. Eight of them, very worn, were sent in a letter to Mr. M. VAN DEN BERG by a friend of his, who was on board of the steamer.]

9. *Issoria lathonia* L. Only 42 specimens, again a bad season for this sun loving species.

10. *Acherontia atropos* L. Total number of moths 17, which is certainly not

bad for our country. The numbers for the caterpillars (22) and the chrysalides (62) are even very good.

11. *Herse convolvuli* L. Only 11 moths and 1 caterpillar.

12. *Macroglossum stellatarum* L. Weak immigration. Dutch generation of course neither numerous. Total number 68, twice as much as in 1957.

13. *Celerio livornica* Esper. Four specimens, two in August, one in September and one in October. Certainly a good result for the Netherlands.

[In the second half of April the species was very numerous in the south of Spain (Malaga, Algeciras, Gibraltar). According to Mr. J. R. CARON it was not difficult to catch 50 per night. In the beginning of May it was common at Golfe Juan west of Cannes (M. HARDONK).]

14. *Chaerocampa celerio* L. One specimen of this extremely rare immigrant was taken at Groningen in October.

15. *Lithosia quadra* L. 20 specimens, 15 of which in the same locality, where the species is certainly indigenous at present.

16. *Agrotis ypsilon* Hufnagel. A very good year for this moth. In May already quite a few observations, but migrants arrived up to the end of July. Highest daily totals in August and the beginning of September, but still regularly present in October and even mentioned during 10 days in November. Last date: December 5th. Total number 1896.

17. *Spaelothis ravidia* Schiff. 16 specimens, the highest number ever recorded.

18. *Peridroma saucia* Hb. 43 observations, certainly a good year.

19. *Mythimna l. album* L. Only observed in the autumn, 7 specimens.

20. *Mythimna vitellina* F. One specimen at Rotterdam on August 26th.

21. *Heliothis scutosa* Schiff. One specimen of this very rare immigrant in the province of North-Brabant on September 5th.

22. *Heliothis peltigera* Schiff. Four specimens in May, seven in August and September. 11 specimens is the highest number ever observed in one year in our country.

23. *Xylena exsoleta* L. One specimen in November.

24. *Hoplodrina ambigua* Schiff. Whereas the species was not recorded in 1957, 16 were mentioned in 1958. The favourable years for this moth seem to be over at any rate.

25. *Laphygma exigua* Hb. One specimen in May, 11 from August 21st till October 10th. Highest figure for the Netherlands.

26. *Porphyrynia ostrina* Hb. One specimen at Overveen (prov. of North Holland) on May 24th, the first ever taken in the Netherlands.

27. *Trichoplusia ni* Hb. One specimen in the south of Dutch Limburg on September 5th, the second ever taken in our country.

[In the second half of April the moth was extremely common in the south of Spain (Malaga, Algeciras, Gibraltar) according to Mr. J. R. CARON. In the beginning of May Mr. M. HARDONK found it equally common at Golfe Juan, west of Cannes.]

28. *Autographa gamma* L. On April 4th a fresh specimen was found in a cold frame. There can be little doubt that some caterpillars are able to survive our winter in this favourable environment. Migrants began to arrive in the beginning

of May and soon did so in rather considerable numbers. About the middle of July a second invasion seems to have taken place. By the end of this month and during August the species was very common. The highest number was counted on August 24th: more than 25000 ! In the autumn the numbers gradually decreased and in November there was only one day in which the moth was not spotted. The last specimen was seen on December 8th. Total number more than 178000, the best year but one.

29. *Catocala fraxini* L. One specimen in September.

30. *Rhodometra sacraria* L. One specimen in the province of South Holland on August 28th, the third ever found in our country.

31. *Nyctosea obstipata* F. One specimen in May, 2 in July, one in August, 5 in September, 2 in October, and 1 in November. The best year but one.

32. *Dioryctria splendidella* H.-S. Three specimens in July.

33. *Palpita unionalis* Hb. Three specimens, all in the autumn.

34. *Uresiphita gilvata* F. One specimen in August, the second ever found in the Netherlands.

35. *Nomophila noctuella* Schiff. Observed from the beginning of May till the middle of October, most numerous in August and the beginning of September. Total number 185.

36. *Pyrausta martialis* Guenée. Two specimens in October.

37. *Plutella maculipennis* Curtis. Observed from the 10th of May till the beginning of November. Maximum number on July 9th: 1157 specimens. Slight damage in the cabbage fields caused by the caterpillars. It is not possible to give a satisfying report about this species owing to the small number of collaborators who noted it.

A most remarkable year for migrants, characterised by the presence of many rarities and by the large numbers of some of our regular migrants; also by the complete absence of *Celerio euphorbiae* L., *Mythimna albipuncta* F., and *Autographa gutta* Stephens (this species for the second year running !).

Amsterdam-Z 2, Oude IJselstraat 12 III.

Het verzenden van insectenmateriaal per luchtpost

door

R. T. SIMON THOMAS

(Entomoloog, Dienst Economische Zaken, Hollandia)

Het opzenden van insectenmateriaal van veraf gelegen plaatsen af vormt voor de entomoloog steeds weer een probleem. De voorwaarden voor een goede verzending zijn: snel, breekvrij en niet te duur.

De snelste wijze van verzending is vanzelfsprekend die per luchtpost. Daar dit echter tevens de duurste manier is, streeft men er over het algemeen naar, de pakjes zo licht mogelijk te maken. Het bleek mij, dat een ideale stof voor verpakking van dergelijke luchtpostzendingen TEMPEX is. Dit is een bijzonder lichte kunstharsschuim, die bestand is tegen de meeste chemicaliën en tegen schimmel. Bovendien is deze stof zeer gemakkelijk met een scherp mes te snijden.